

Basıncılı Hava Sistemleri

Atalay TUNÇCAN
Makina Mühendisi
Tanıtım, Eğitim ve Etüt Dairesi
Başkanlığı
e-posta:atunccan@enerji.gov.tr

T.C. ENERJİ VE TABİİ
KAYNAKLAR BAKANLIĞI

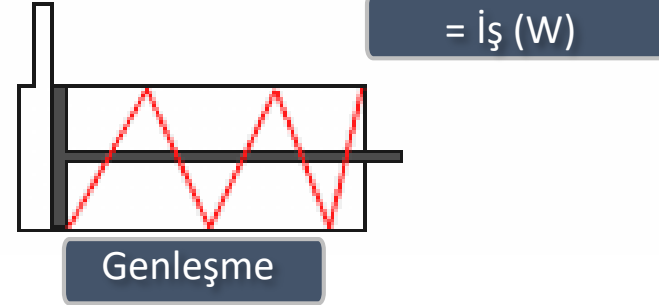
- 1 – Basıncılı hava nedir?
- 2 – Basıncılı hava üretim yöntemleri
- 3 – Kontrol sistemleri
- 4 – Basıncılı havada ekonomi
- 5 – Basıncılı havanın şartlandırılması
- 6 – Isı geri kazanımı
- 7 – Basıncılı hava sistemi dizaynı
- 8 – Kompresör istasyonunun planlanması

1. Basınçlı Hava Nedir?

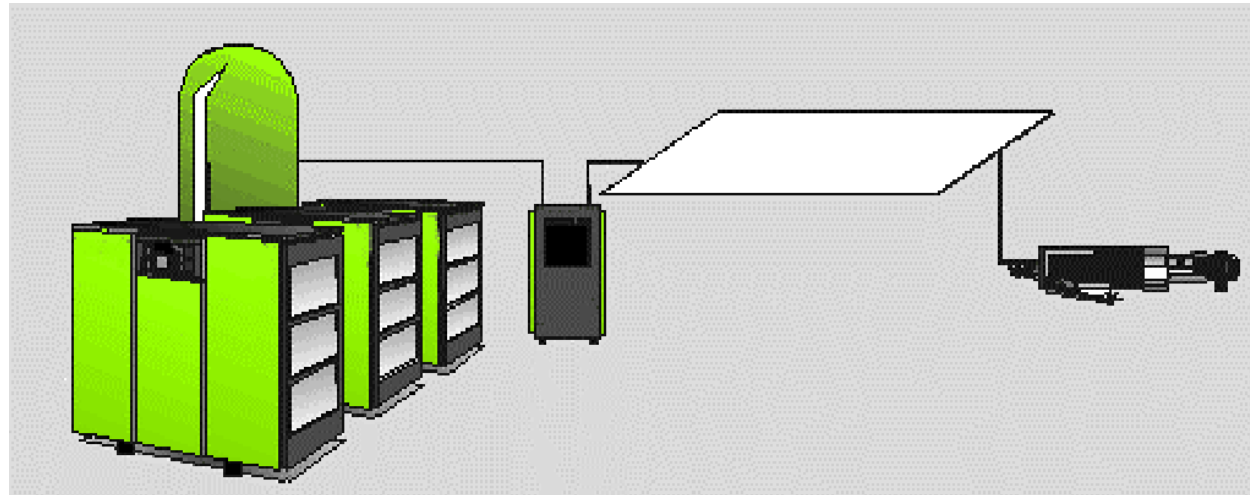
Basınçlı hava ...

- ... Sıkıştırılmış dış havadır
- ... Çeşitli gazların karışımıdır
- ... Sıkıştırılabilir
- ... Enerji taşıyıcıdır

Basınçlı Hava

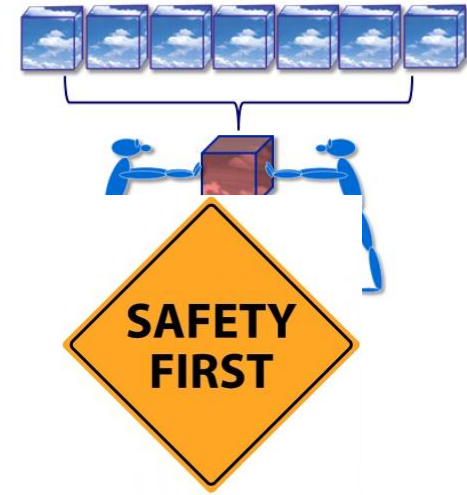

Basınçlı Hava Sistemi Nedir ?

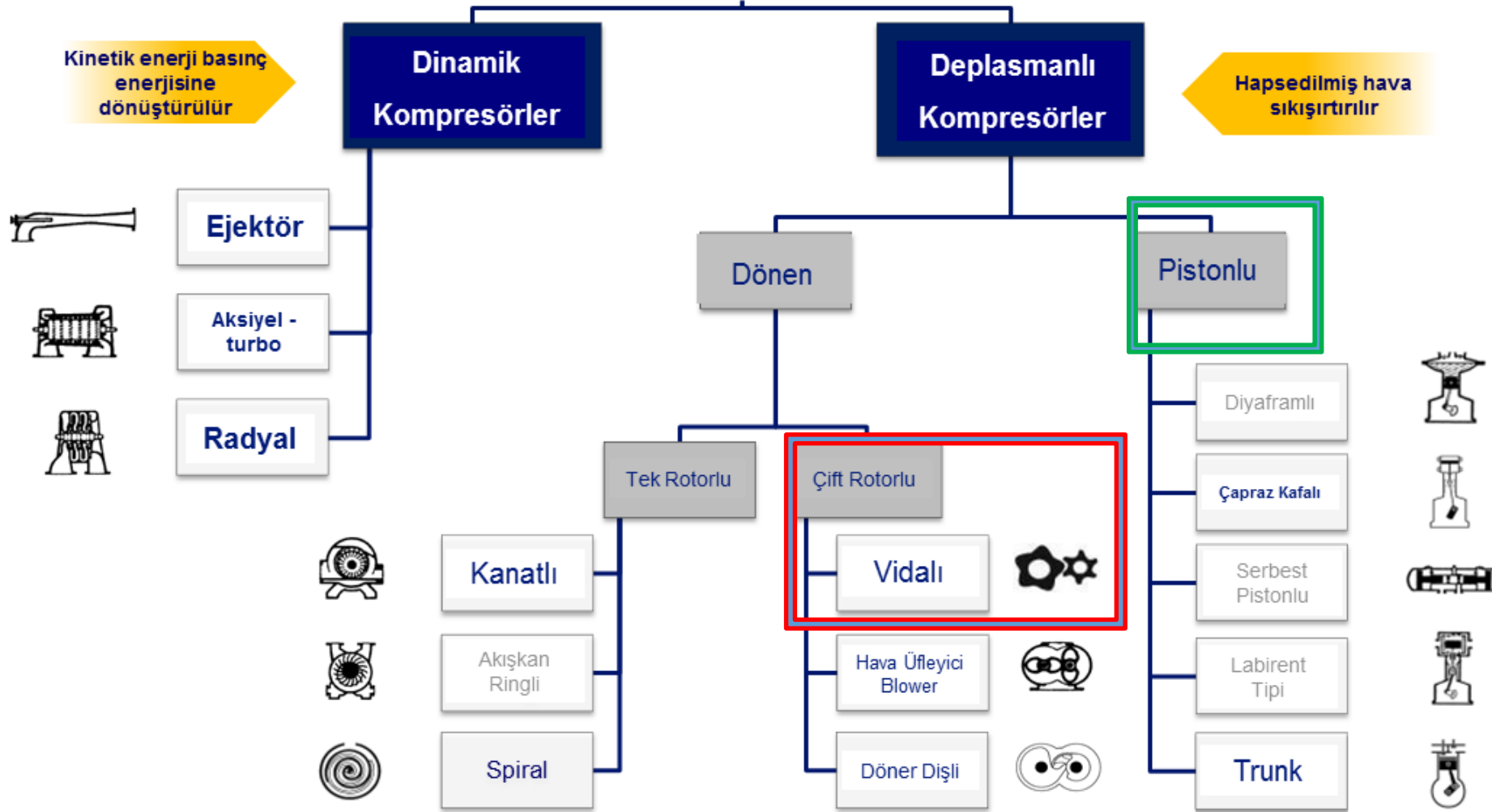

Basıncı havanın avantajları

- Atmosferde sınırsız olarak bulunmaktadır
- Borularla çok uzak mesafelere taşınabilir
- Bir tank içinde depolanabilir ve istenilen zamanda kullanılabilir
- Patlayıcı ve yanıcı ortamlarda kullanıma uygundur
- Şartlandırılmış hava temizdir, çevre kirliliğine yol açmaz
- Yüksek hızlara ulaşmak mümkündür ve hız ve kuvvet ayarlanabilir
- Pnömatik elemanlar aşırı yüklenmeye karşı emniyetlidir

2. Basıncı Hava Üretim Yöntemleri

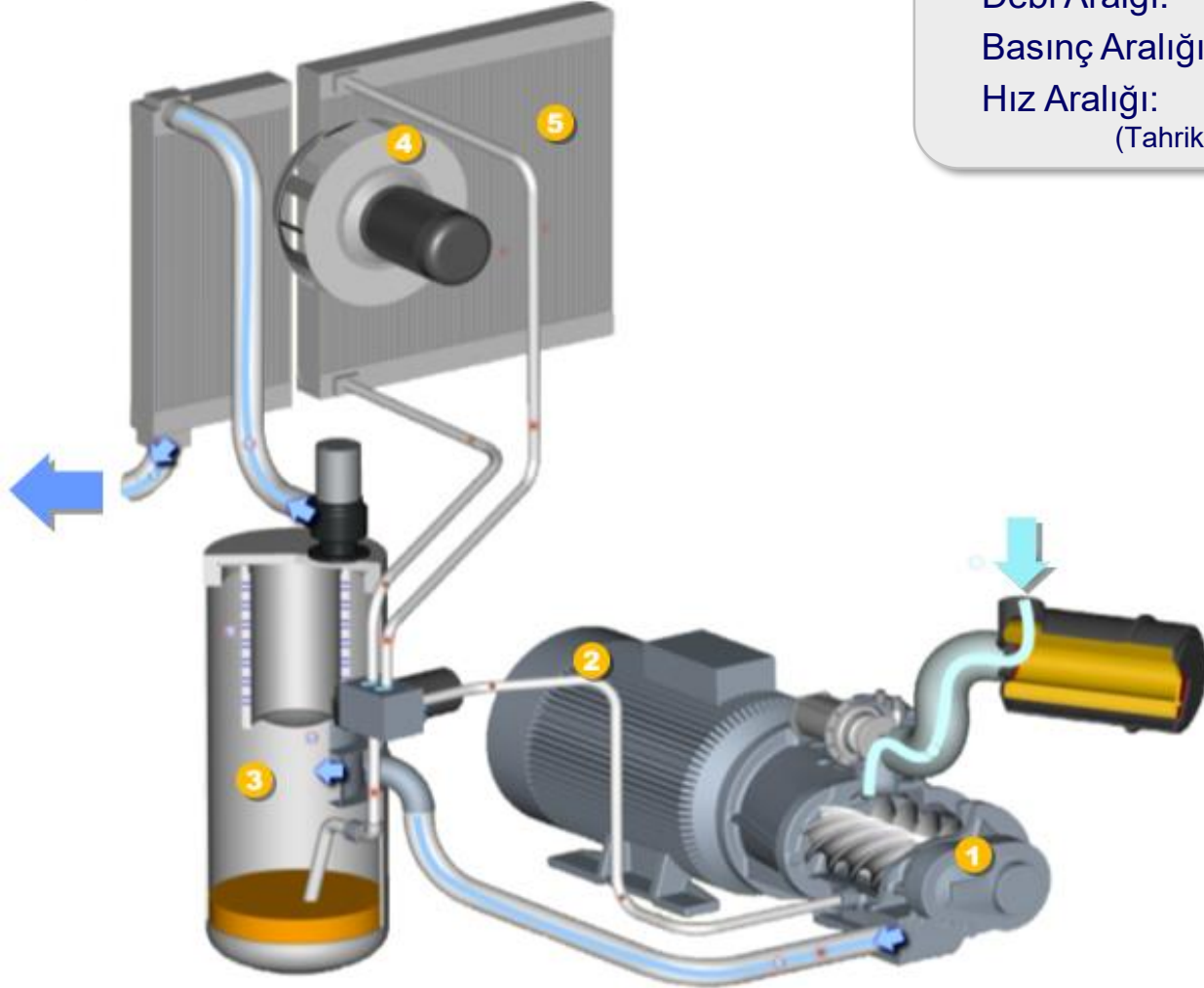
Basıncı Hava Üretim Yöntemleri

Vidalı Kompresörler

Temel Teknik Özellikler:

Debi Aralığı:	0.3 - 85 m ³ /dk.
Basınç Aralığı:	5 - 15 bar
Hız Aralığı:	1,000 - 9,000 rpm (Tahrik tipine bağlı olarak değişmektedir)

Basıncı Hava Çıkışı

- 1- Vida Bloğu
- 2- Elektrik Motoru
- 3- Yağ Separatörü
- 4- Fan
- 5- Radyatör

Basıncı Hava Üretim Yöntemleri

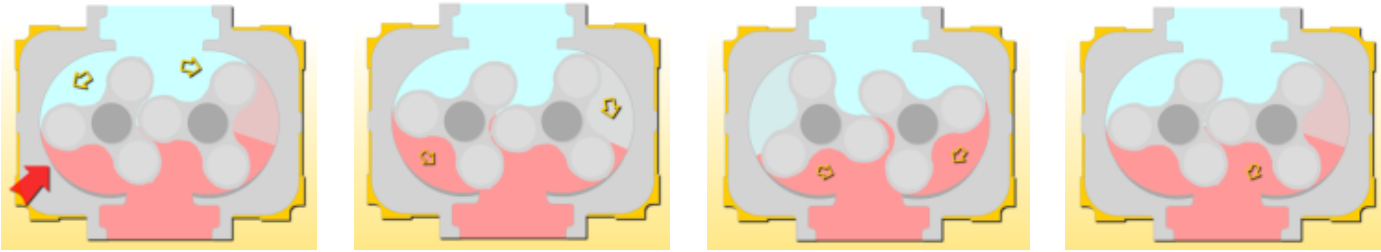
Blower

Çalışma prensibi

Senkronik vidalarla temassız dönüş

Vida bloğu içinde yağlamaya gerek yoktur

→ yağsız çalışan rotorlar

Temel Teknik Bilgiler:

Akış aralığı:	1,200 m ³ /dk'ya kadar
Hava akışı:	Döngü başına 2 veya 3 titreşim
Basıncı aralığı:	- 0.5 / +1 bar (g)
Hız aralığı:	300 - 11,000 rpm

Basıncılı Hava Üretim Yöntemleri

Tahrik Sistemleri

1:1 olarak kompresör tahriki

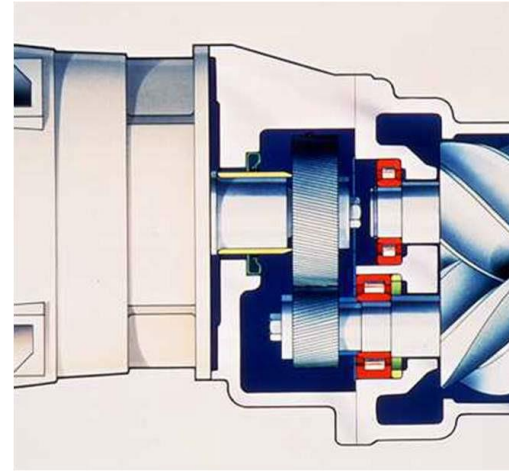

Esnek bağlantı ile 1 : 1 direkt tahrik,
Motor ve hava çıkışı arasında iletim kayıpları yok

Kayış kasnak tahriki

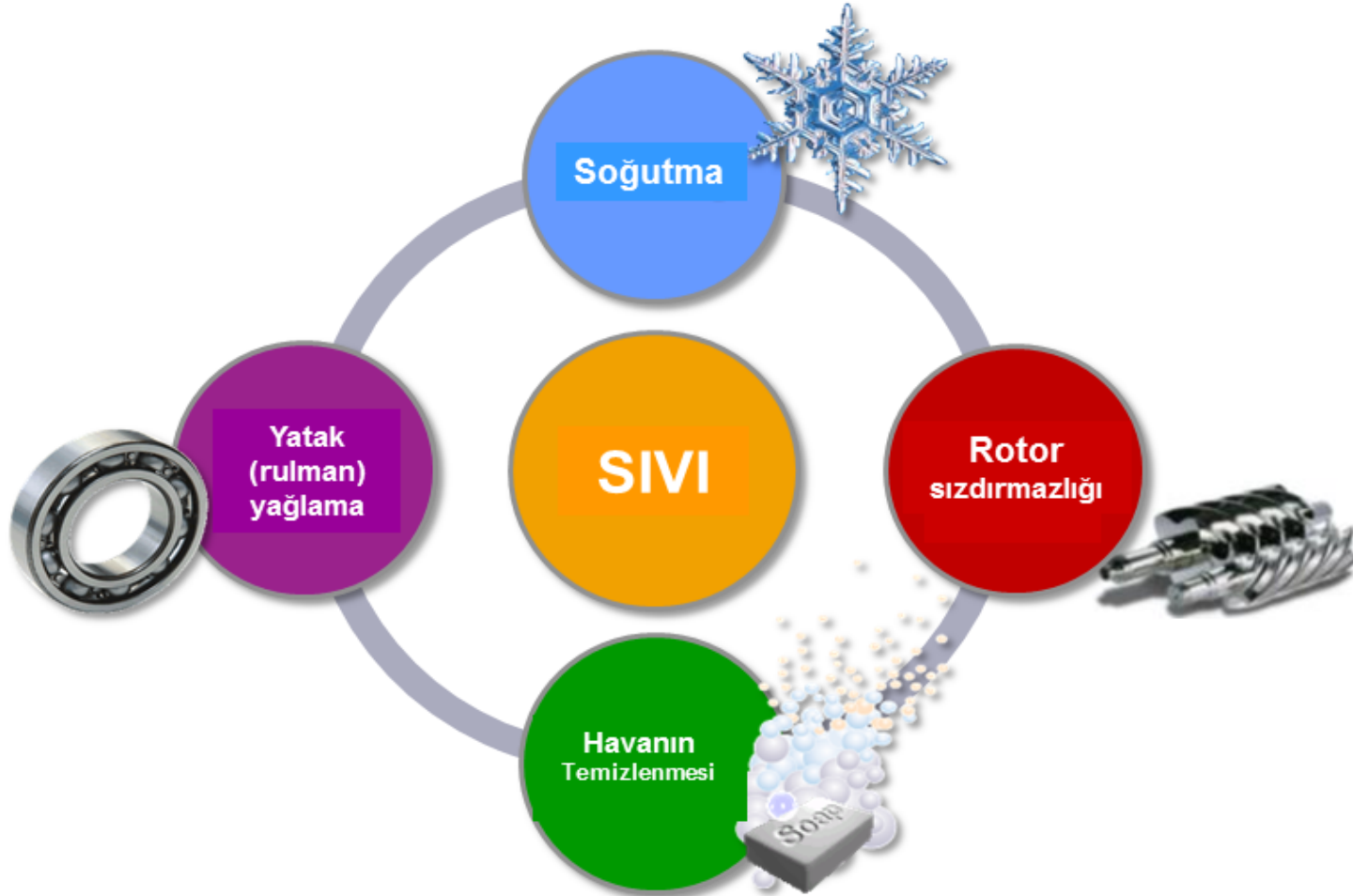
Dişli tahrik

Basınçlı Hava Üretim Yöntemleri

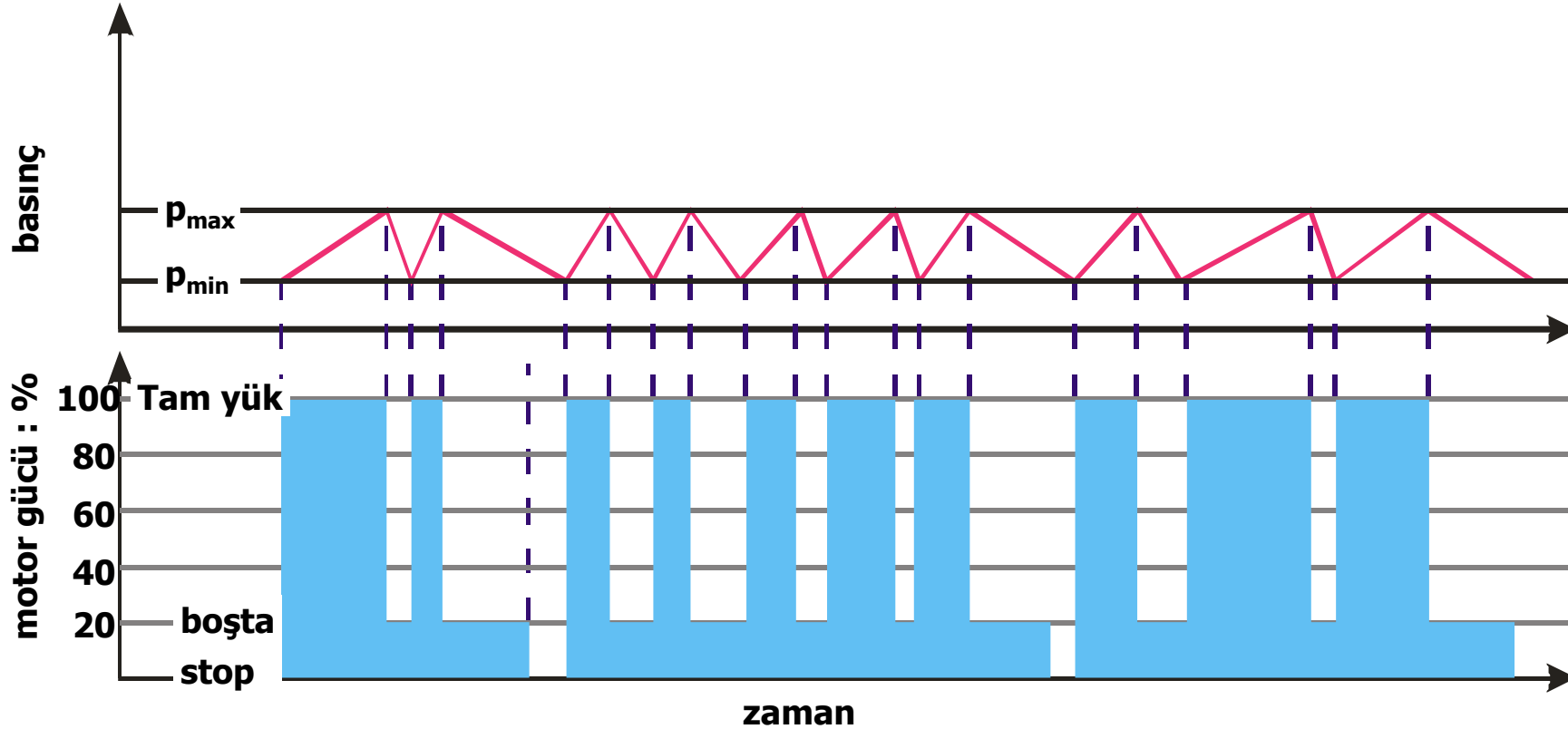
Yağlı Enjeksiyonunun Avantajları

3. Kompresör Kontrol Yöntemleri

Dual Kontrol

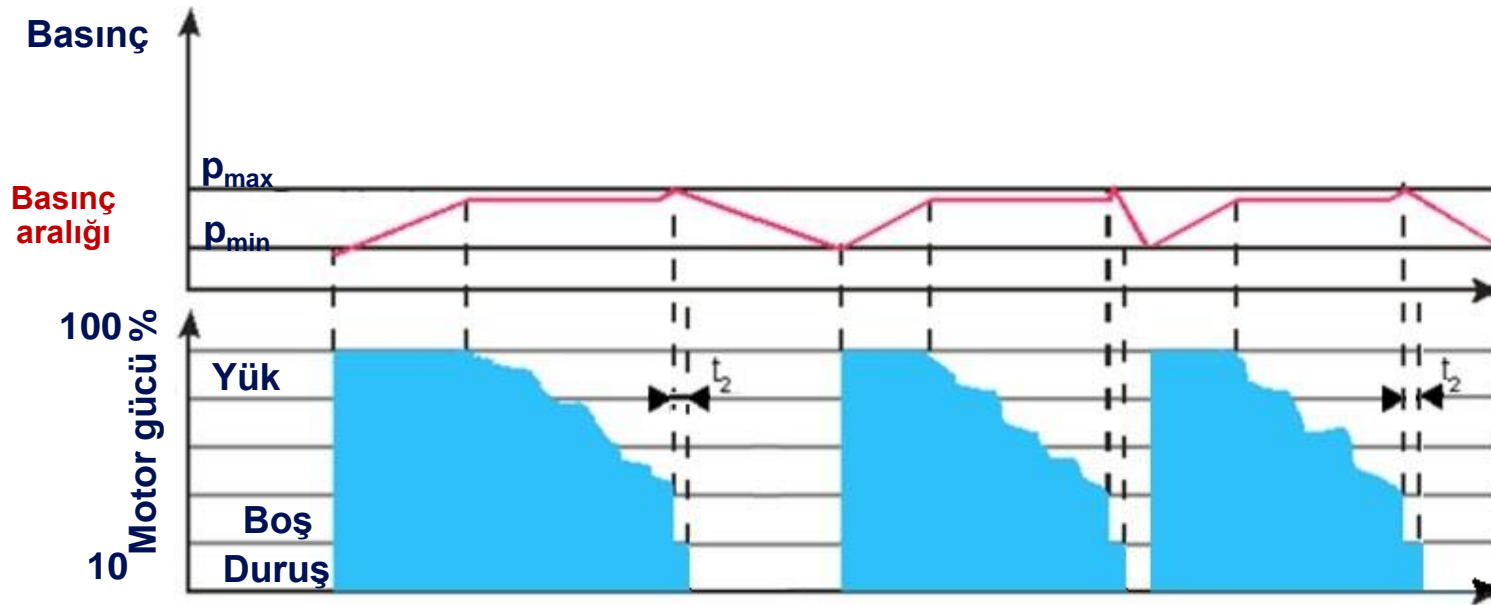
Yükte - Boşta çalışma - Durma

Kompresör Kontrol Yöntemleri

Frekans Kontrol

Değişken devirli kompresörler

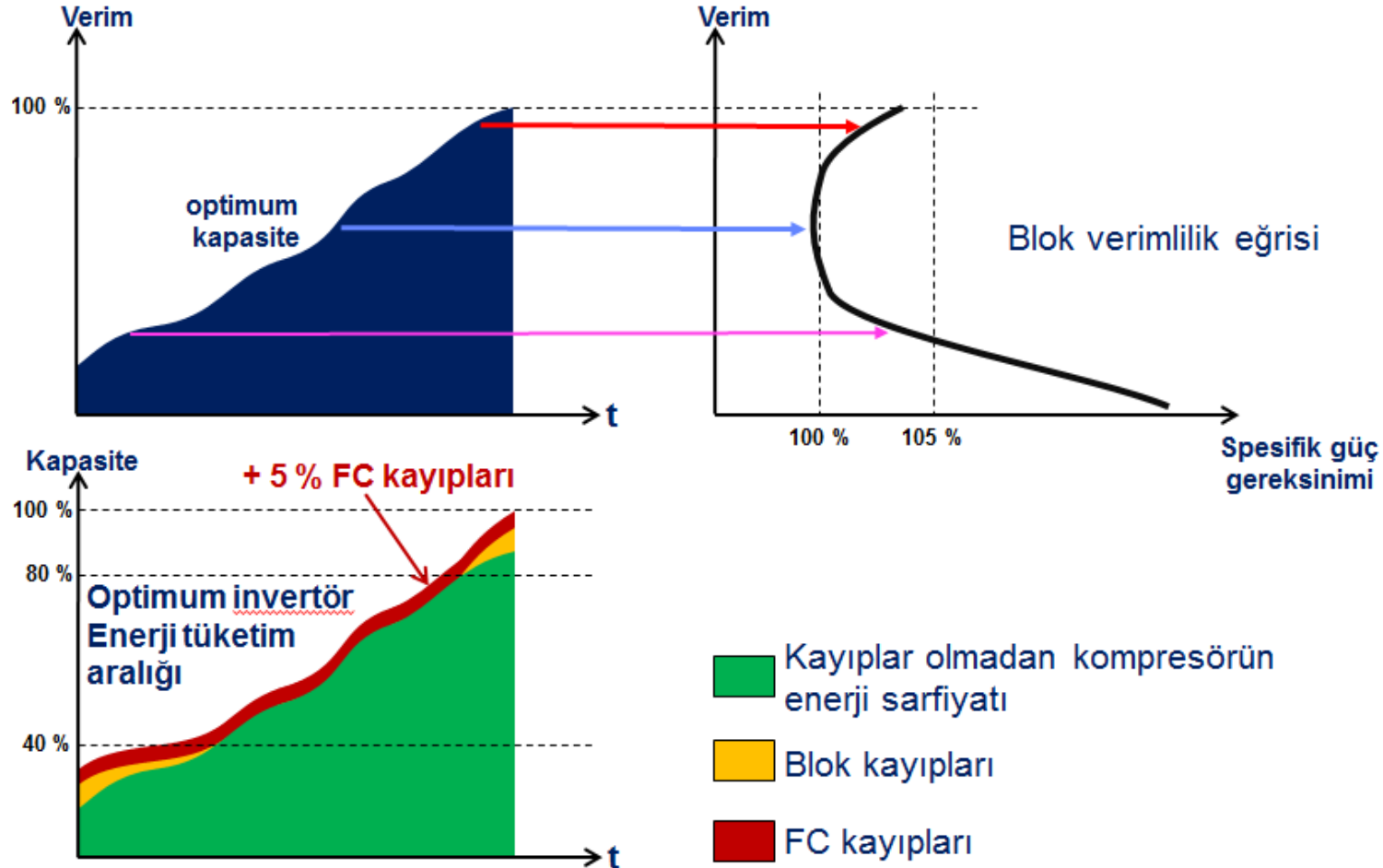

Frekans kontrollü kompresörler çoğunlukla devamlı çalışan pik yük sistemlerde kullanılmalıdır.

Kompresör Kontrol Yöntemleri

Frekans Kontrol

Değişken devirli kompresörler

Kompresör Kontrol Yöntemleri

Bölmeli Çözüm

Değişen hava ihtiyacı ve kompresör kapasitelerine göre

Hava ihtiyacına göre yük dağılımı:

1. vardiya	15 m ³ /dk
2. vardiya	9 m ³ /dk
3. vardiya	4 m ³ /dk

16 m³/dk +
16 m³/dk yedek

Tam yük oranı:
~40%

2 x 8 m³/dk +
8 m³/dk yedek

~60%

2 x 4.5 m³/dk + 8 m³/dk +
8 m³/dk yedek

~95%

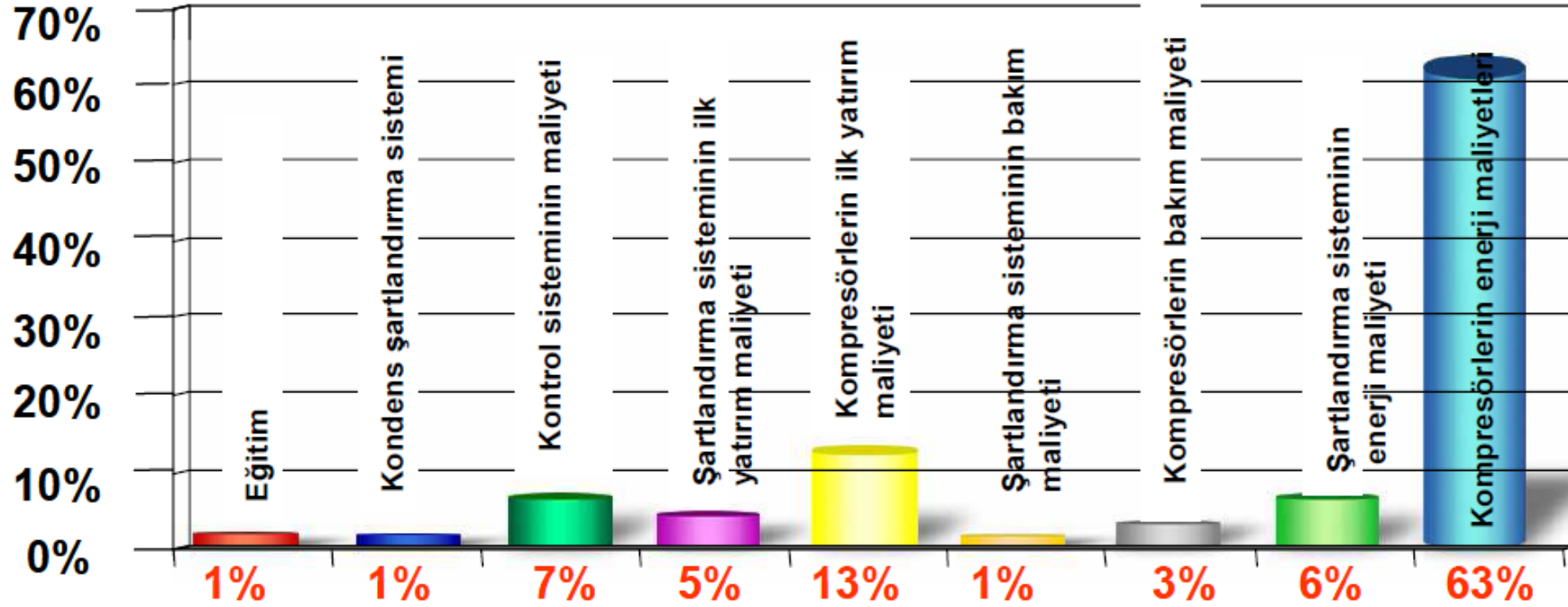
1.6-6 m³/dk + 4 m³/dk + 6 m³/dk
6 m³/dk yedek

~95%

4. Basıncılı Havada Ekonomi

Basıncılı Hava Maliyeti Oluşumu

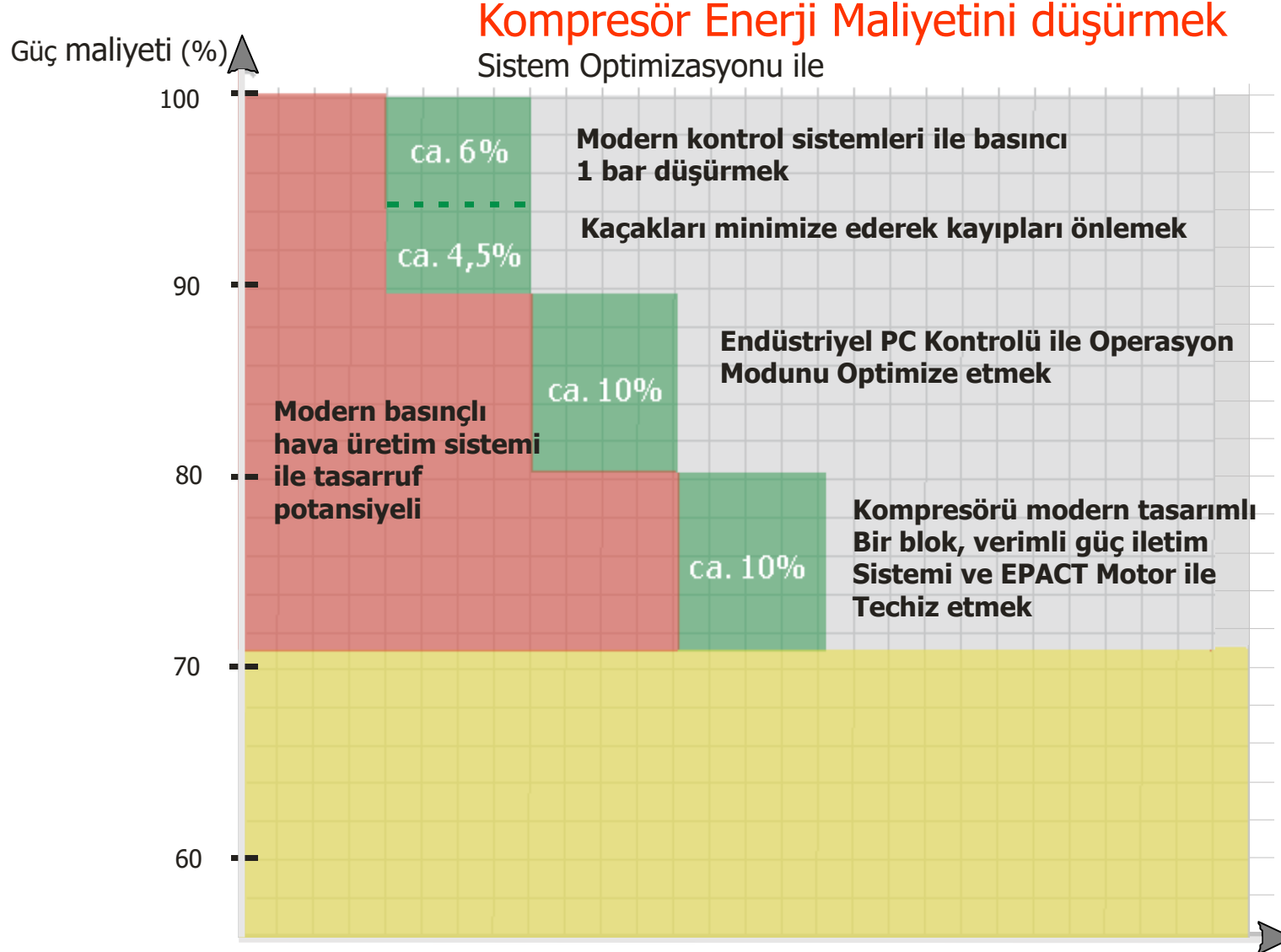

Elektrik Birim Fiyatı: 0.08 €/kWh
Süre: 5 yıl

Çalışma Basıncı: 7.5 bar
Hava Soğutma

Basıncılı Hava Kalitesi Yağ 1
(ISO 8573-1) Partikül 1
Su 4

Basınçlı Havada Ekonomi

5. Basınçlı Hava Şartlandırma

Havadaki parçacıklar

Hava girişine toz ve pislikleri tutmak için hava filitreleri yerleştirilmeli ve temizlikleri sıkça yapılmalıdır. Girişteki her 25 mbar'lık basınç kaybı kompresör performansını % 2 azaltır.

Ne tip kompresör olursa olsun, bütün kompresörler havadaki parçacıkları bir kaç kat sıkıştırıp, yoğunlaştırır

Basınçlı Hava Şartlandırma

Basınçlı havanın kalite sınıflandırılması

Solid particles/dust			
Class	Max. particle count per m ³ of a particle size with d [µm]*		
	0.1 ≤ d ≤ 0.5	0.5 ≤ d ≤ 1.0	1.0 ≤ d ≤ 5.0
0	e.g. Consult KAESER regarding pure air and cleanroom technology		
1	≤ 20,000	≤ 400	≤ 10
2	≤ 400,000	≤ 6,000	≤ 100
3	not defined	≤ 90,000	≤ 1,000
4	not defined	not defined	≤ 10,000
5	not defined	not defined	≤ 100,000
Class	Particle concentration C _p [mg/m ³]*		
6	0 < C _p ≤ 5		
7	5 < C _p ≤ 10		
X	C _p > 10		

Water	
Class	Pressure dew point [°C]
0	e.g. Consult KAESER regarding pure air and cleanroom technology
1	≤ -70 °C
2	≤ -40 °C
3	≤ -20 °C
4	≤ +3 °C
5	≤ +7 °C
6	≤ +10 °C
Class	Concentration of liquid water C _w [g/m ³]*
7	C _w ≤ 0.5
8	0.5 < C _w ≤ 5
9	5 < C _w ≤ 10
X	C _w ≤ 10

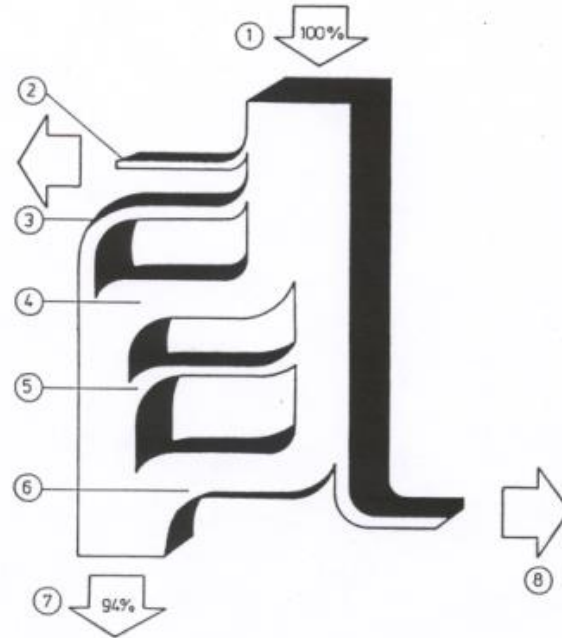
Oil	
Class	Total oil concentration (fluid, aerosol + gaseous) [mg/m ³]*
0	e.g. Consult KAESER regarding pure air and cleanroom technology
1	≤ 0.01
2	≤ 0.1
3	≤ 1.0
4	≤ 5.0
X	> 5.0

İhtiyaç duyulan hava kalitesinin sağlanamaması ürün kalitesini etkileyebileceği gibi, gereksiz kullanılan herbir donanım da enerji giderlerini arttıracaktır.

6. Isı Geri Kazanım

Bir kompresörde yaklaşık olarak ısı dağılımı

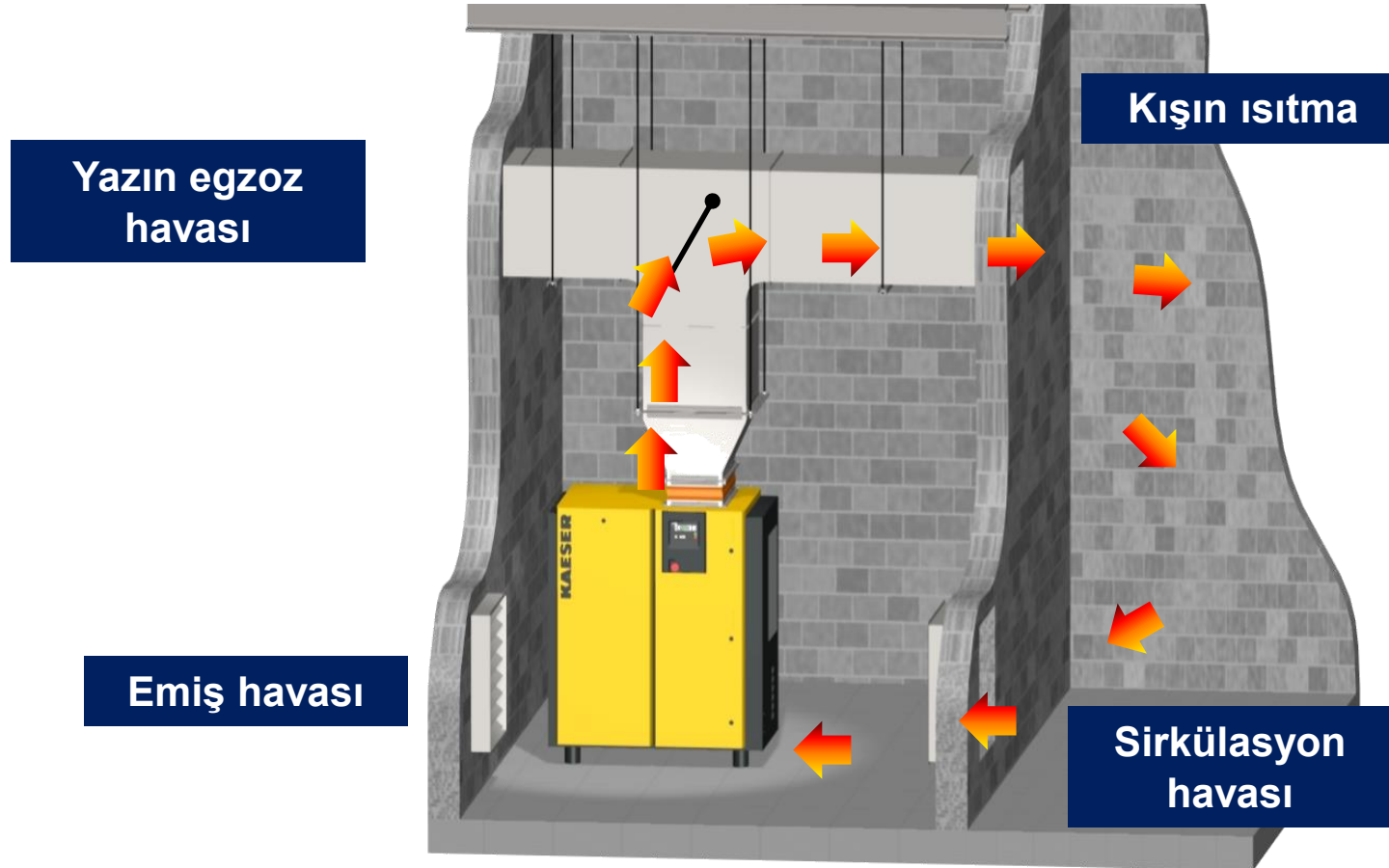
1.	Elektrik motorundan şafta verilen güç	%	100
2.	Radyasyon kayıpları	%	4
3.	Alçak basınç kademesinden ısı geri kazanım	%	4
4.	Ara soğutucudan ısı geri kazanımı	%	43
5.	Yüksek basınç kademesinden ısı geri kazanım	%	4
6.	Son soğutucudan geri ısı kazanımı	%	43
7.	Teorik olarak geri kazanılabilir ısı	%	94
8.	Basıncılı havada kalan ısı	%	6

Isı Geri Kazanımı

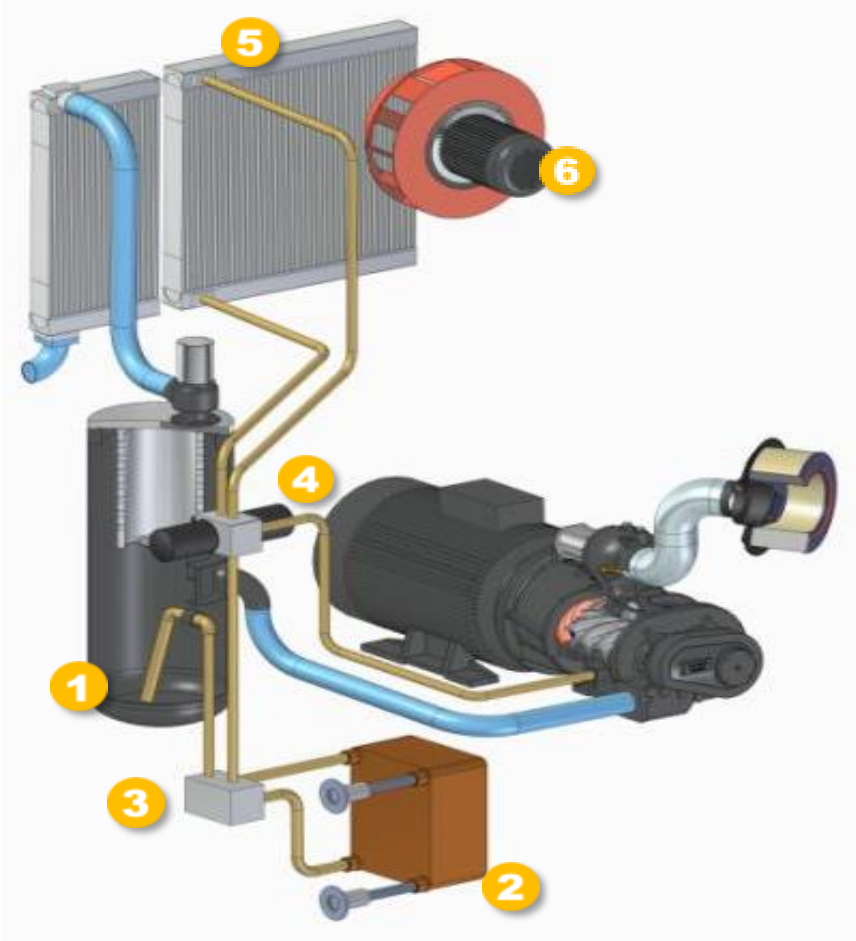
Bina içi ısıtma için sıcak hava	Kurutma işlemleri için sıcak hava	Sıcak hava kilidi yaratmada	Yakma havası için ön-ısıtma
Kapalı alan ısıtma	Merkezi ısıtma sistemlerini besleme	Kullanım suyu için sıcak su (duş,lavabo)	İş alanlarının temizlenmesi
Galvanizlemek	Yüzme havuzu ısıtma	Kafeterya, kantin ve mutfaklar için servis suyu	Gıda sektöründe temizleme suyu

Isı Geri Kazanımı

Elektrik enerjisi tüketiminin yaklaşık % 80'i ısı olarak geri kazanılabilir.

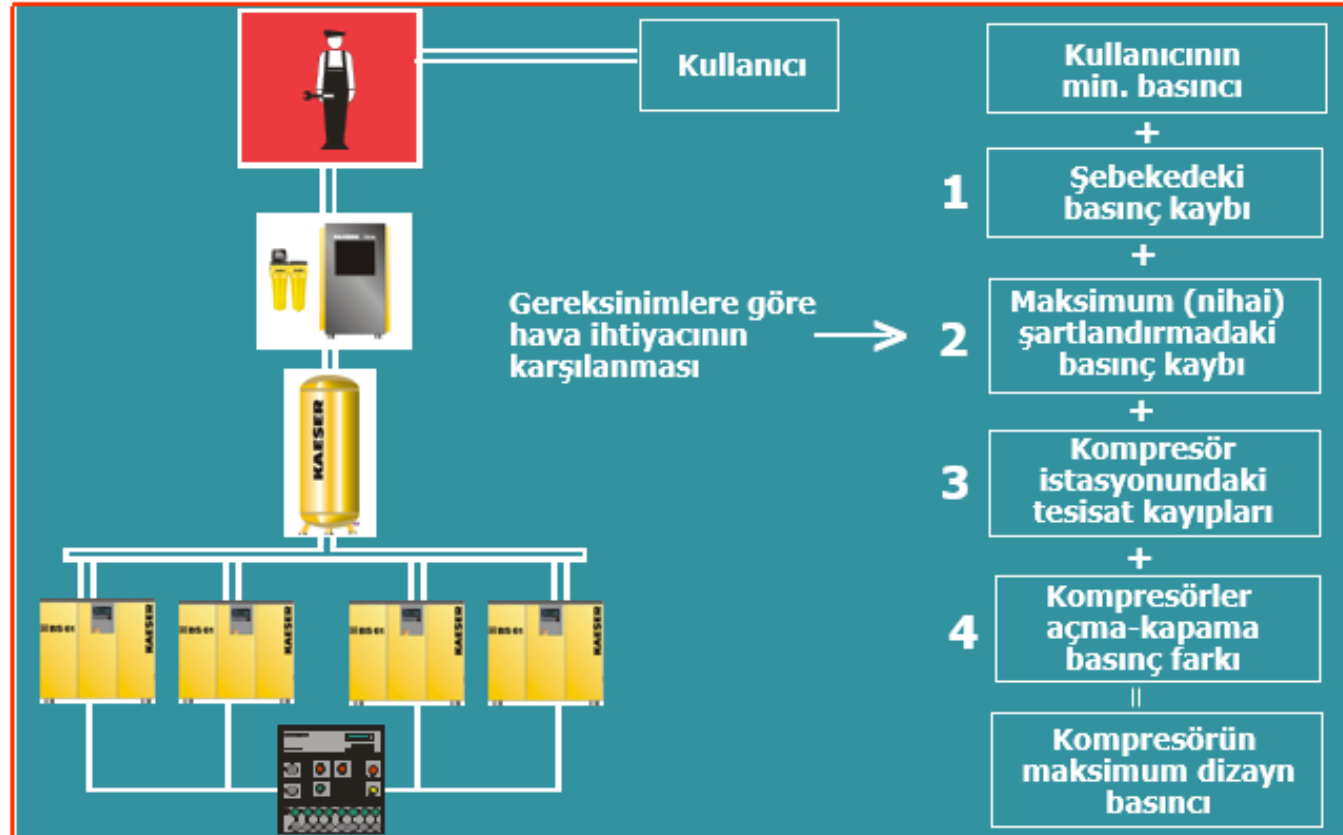
Isı Geri Kazanımı

- 1 Hot cooling fluid
- 2 Plaka tipi ısı eşanjörü
- 3 Isı eşanjörü için termostatik valf
- 4 İç sıvı devresi için termostatik valf
- 5 Radyatör
- 6 Fan

Basınçlı Hava Sistemi Dizaynı

Büyük kompresör istasyonlarının planlanması Basıncın belirlenmesi

Basınçlı Hava Sistemi Dizaynı

Sabit boru şebekelerinde kompresörden çıkan basınçlı havanın hattın sonuna kadar toplam basınç düşümü **0.3 bar**'dan fazla olmamalıdır.

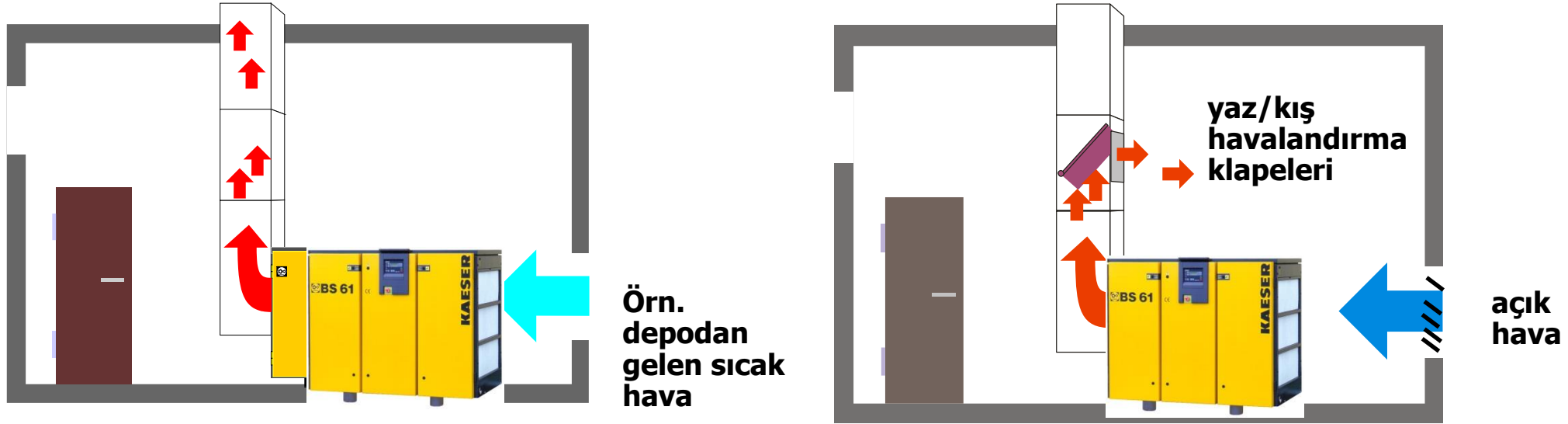
Ana hat borularının içinden geçen basınçlı havanın hızı 6 m/sn'nin altında tutulmalıdır. Bunun için ana hat boru çapları doğru seçilmelidir.

Basınçlı havayı taşıyan boruların uzunluğu arttıkça sızıntılar ve basınç düşmeleri artar. Bu nedenle boru boyları gereksiz yere uzun tutulmamalıdır.

Gereğinden küçük çapta boyutlandırma öncelikle hat boyunca aşırı basınç düşmelerine neden olur. Ayrıca yüksek hava hızlarına neden olduğundan, basınçlı hava içerisindeki su buharının yeterince yoğuşmasını engeller.

8. Kompresör İstasyonu Planlaması

Vidalı kompresörlerde, kompresör odasının havalandırılması
tavsiye edilen, davlumbaz ile havalandırma

Kompresörlere soğuk, temiz ve kuru hava girişi sağlanmalıdır. Giriş havasının sıcaklığındaki her 5 °C' lik düşüş enerji tüketiminde % 2' lik bir azalmaya neden olur, yani kompresör verimini % 2 artırır.

8. Kompresör İstasyonu Planlaması

EcoDrain / Filtre Montajı

KÖTÜ

Fazla filtre kullanımı istenmeyen derecede basınç kayıplarına neden olur

Gereksiz kullanılan filtre vb her türlü ekipman, yanlış seçilmiş boru çapına dayalı yanlış hava hattı tasarımları ve buna benzer her türlü lüzumsuz basınç düşümü enerji kaybına yol açacaktır.

8. Kompresör İstasyonu Planlaması

Ortam Sıcaklığı

3 to 40°C

Soğutma Havası & giriş hava sıcaklığı

3 to 40°C

KÖTÜ

Direk güneş ışığı altında

Sıcak egzoz havası çatı altında toplanacak ve tekrar emilecektir.

Tropikal bir ülkede yapılmış bir montaj

8. Kompresör İstasyonu Planlaması

Ortam Sıcaklığı 3 to 40°C
Soğutma Havası & giriş hava sıcaklığı 3 to 40°C

İyi

Yağmur / güneşten koruyan çatı

Davlumbaz

8. Kompresör İstasyonu Planlaması

Basınçlı Hava Tankı :

Kompresör çıkış hattındaki hava darbelerini önler, havanın servis borularına muntazam bir şekilde akmasını sağlar.

Basınçlı hava kullanımının kompresör kapasitesinin üstüne çıktığı durumlarda geçici olarak rezervuar görevi görür.

Basınçlı havanın soğumasını, içinde bulunan su buharının ve yağ zerrecilerinin yoğunlaşmasını ve tank dibinden dışarıya atılmasını sağlar.

8. Kompresör İstasyonu Planlaması

İlk Mekanik Ayrışma

Hava tankıyla veya şebekede ilk ayrıştırma

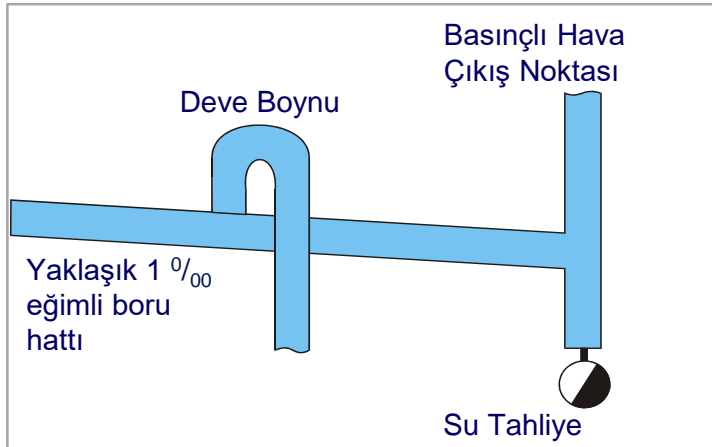
Basıncı hava tankıyla

Tanka giren hava soğur ve yoğuşma meydana gelir.

→ Yoğuşmada çıkan kondens, kondens tahliye ile drenaj edilir.

Şebekede

Deve boynu ve su toplayıcı kullanımı

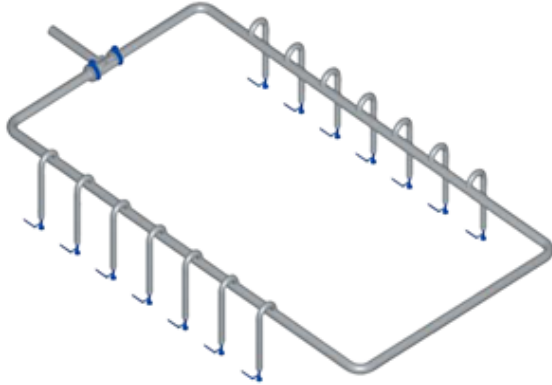

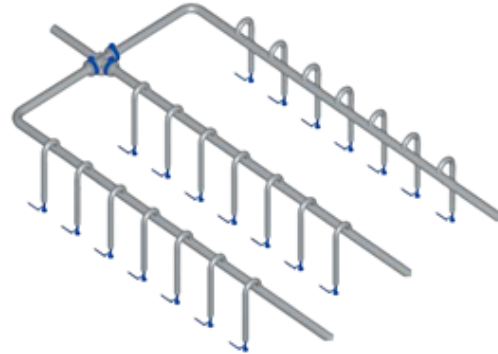
8. Kompresör İstasyonu Planlaması

Ana hat: Hava tanklarını birbirine bağlayan ana tüketim merkezi.

Dağıtım hattı: Boru hattıyla basınçlı havanın tüketim alanlarına dağıtılması.

Ring
Şebeke

Dal
Şebeke

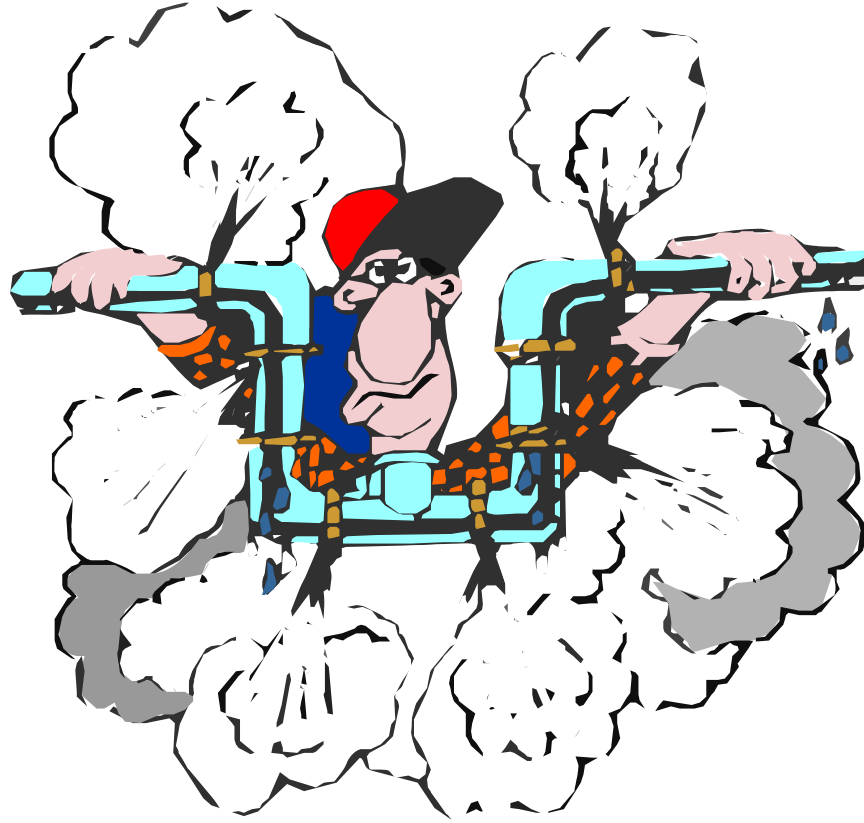
Basınçlı havanın içindeki su ve yağ zerreciklerinin dağıtım hatlarından kolayca drene edilebilmesi için borulara **akış yönünde % 1 eğim verilmeli ve her 30 metrede bir drenaj noktası konmalıdır.**

Nemli basınçlı hava şebekesinde: tüketim besleme hatları yukarıdan bağlanmalıdır.

8. Kompresör İstasyonu Planlaması

Şebekedeki kaçaklar

- köpük ile belirleme
- ses ile
- kaçak spreyleyler ile
- ultrasonik cihazlar ile

8. Kompresör İstasyonu Planlaması

Şebekenin kodlanması

İşaretler: Rakamla ya da kelime ile kodlama

